

Havacılıkta Toplumsal Cinsiyet Dengesini Geliştirme Üzerine...

Endüstrinin farklı alanları ve katmanlarında tamamladığım 42'inci meslek yılımın son 17 yılı, "**Düzenleyici, İzleyici ve Denetleyici Havacılık**", "**Tüketim Havacılığı**" ve "**Üretim Havacılığı**" sütunları üzerine oturan ulaştırma havacılığında geçti; nerede ise tüm yönlerinde...

Bu makalede, başlangıcı 1980'li yılların ortalarına uzanan bir sürecin son 10 yılında, ağırlıklı olarak ulaştırma havacılığı alanını ilgilendiren toplumsal cinsiyet dengesini geliştirme çabaları sonunda yapılan tespitlerin bazılarına yer verilmiştir.

Can EREL

Uçak Mühendisi

can.erel@canerel.com.tr

Mesleki faaliyetlerimde, başlangıcı 1980'li yılların ortalarına uzanan toplumsal cinsiyet dengesini geliştirme çabalarımın en fazla emeği iki tanım ve ilişkili tespitin bilinerek kavranmasına ve beraber görev yaptıklarımın karar ve faaliyetlerini bu referans tanımlara göre yapması isteğimin özel bir önem ve önceliği vardır.

Biyolojik Cinsiyet (Sex)

Biyolojik olarak, ana rahmine düştüğü anda belli olan ve birey açısından yaşamın daha ilk yıllarından itibaren toplumsal bir kategori olarak anlam kazanmaya başlar.

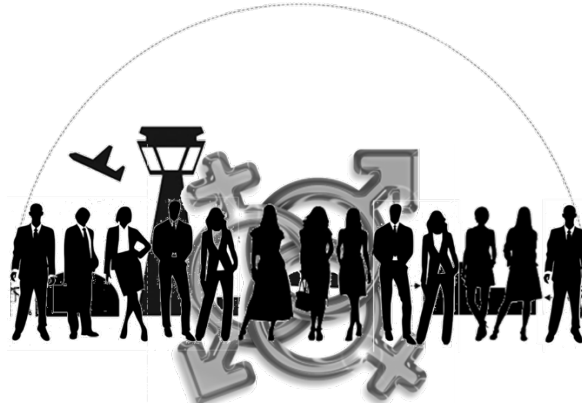
...takip eden yıllarda bireyin biyolojik cinsiyetini merkeze alan bir anlayış düşünüş-yaşama dünyası inşa olur.

Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Bireyin doğum sonrası toplumsal hayata karşılığı ile oluşan evrede oluşur...

...bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye, bu bilgi dâhilinde olmak üzere, toplumda o bireye biçilen konuma ve o bireyden beklenenlere işaret eder.

"Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme" çabaları biyolojik cinsiyetle ilgili (kadın odaklı veya erkek odaklı) bir çaba değil, toplumu oluşturan biyolojik cinsiyetlerden toplumsal faaliyetlerde dengeli faydalanılarak etkinlik sağlanması için bu farklı biyolojik cinsiyetlerin sahiplerine FIRSATta ve tabii KAZANIMda EŞİT davranmayı amaçlayan dengenin gelişimi çabası olduğu, mevcut durum nedeni ile bu denge gelişmesi sürecinde bu çaba kadın odaklı bir çaba olacağı bilinmelidir.

Bunca yılı kapsayan bu azimli çabanın, ulaştırma havacılığına odaklı son yıllarında ulaşılan seviyeyi, bir özetle tarihe not düşmek istiyordum...

...dünyada ilk kadın pilot lisansının Baronesse Raymonde de LaROCH tarafından 8 Mart 1910 günü alınmasını referans alan "Dünya Havacı Kadınlar Haftası" ve tabii New York'taki tekstil fabrikası grevinde çıkan yangında 129 kadın işçinin hayatını kaybetmesi (1857) anısına düzenlenen "Dünya Kadınlar Günü" öncesinde bir özetle tarihe not düşmek istiyordum.

Havacılıkta toplumsal cinsiyet dengesini geliştirmek amacı ile dünyada ilk defa ülkemizde oluşturulan ve yapılan resmi düzenlemelerle sistematik bir yapıya kavuşan ilgili faaliyetleri koordine eden Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) Toplumsal Cinsiyet Dengesini Geliştirme Komisyonu Başkanlığınca Ocak 2019 ayında sektördeki kurum ve kuruluşlar arasından belirlenen,

- 2 adet Kamu Kurumu,
- 7 adet Havayolu İşletmesi,
- 3 adet Kargo Havayolu İşletmesi,
- 2 adet Hava Aracı Bakım, Onarım ve Yenileme (BOY) Merkezi,
- 3 adet Terminal İşletmesi,
- 3 adet Yer Hizmetleri İşletmesi,

süreçlerinde belirlenmiş "Görev Seviyesi" ve "Meslek" gruplarına çalışan kadınları ve erkekleri inceleyen bir araştırma yapılmış ve sonuçları takip eden bölümde özetlenmiştir:

1. Belirlenen söz konusu 20 havacılık örgütlenmesinde, **%28,98 kısmı kadın (K)** ve **%71,02 kısmı erkek (E)**, toplam 78.257 çalışan görev yapmaktadır. ...dolayısı ile, araştırma anında belirlenen kapsamdaki **K/E oranı % 40,81** seviyesindedir.
2. Çalışanların "Görev Seviyesine Göre" incelenmesinde,
 - Yönetim Kurulu Üyesi
 - İş Yöneticisi (Şef/Lider)
 - İşlev Yöneticisi (Başkan/Müdür)
 - C Seviyesi (GM Bağlısı)
 - Giriş Seviyesiesas alınmıştır.
3. Çalışanların "Mesleklere Göre" incelenmesinde,
 - Mühendis
 - Pilot
 - Kabin Hizmetleri
 - Hava Trafik Kontrolörü
 - Hava Aracı Makinisti - Bakım
 - İşletmeci
 - Diğeresas alınmıştır.
4. Ayrıca, son bir yıl içinde bu örgütlenmelerdeki
 - İşe Alınan Kadın Sayısı
 - İşten Çıkarılan Kadın Sayısıkonularında veriler de çıkarılmıştır.
5. Konu ile ilgili hazırlanan ver tabanından ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar, araştırma ve analizlerde yararlanılmak üzere TCDGK kayıtlarına alınmış, bu çalışmayı örnek alan benzer çalışmaların, sayıları hızla aratan hava ve uzay öğretim programlarına sahip yükseköğretim kurumlarının koordinesine, geliştirilip sürekli yapılarak yayınlanması konusunda tavsiye kararı alınarak yayınlanmıştır.

Bir örnek uygulama olarak yapılmış bu veri çalışmasından, gündemde aldığı yer bakımından en fazla merak edilen iki işlev ile ilgili özet bir değerlendirme olması açısından takip eden bölümde paylaşılmaktadır:

- **Pilot**
 - Havayolu işletmelerinde (5 adet) görevli kadın pilot oranı **% 3,85 - % 8,71**
 - Charter işletmelerinde (2 adet) görevli kadın pilot oranı **%1,53 - %2**
 - Kargo havayolu işletmelerinde (3 adet) görevli kadın pilot oranı **%0.00 - %2,74**
- **Hava Aracı Makinisti (Tekniker/Teknisyen)**
 - Hava aracı BOY merkezinde (2 adet) görevli kadın makinist oranı **%2,51 - %5,98**

Uçuşunun yüzyıl dönümünde uçakla uçan ilk Türk kadını Belkıs Hanımı andığımız 2013 yılı sonunda her iki işlevdeki kadın çalışan oranının %2 olduğu dikkate alınır ise, geçen 7 yıl içinde, tüm zorluklar rağmen, gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet dengesini geliştirme amaçlı,

- Erişim sağlama,
- Farkındalık oluşturma,
- Karar verici algısı geliştirme,
- Sistem kurma ve uygulama,

katmanlarında gerçekleştirilen çalışmaların, bu coğrafyanın "**AZİM varsa KISMET de vardır!**" sözünü kanıtlayan, etkisi görülebilir.

Yüce kurtarıcı ve kurucunun bir asır önce ortaya koyduğu uzgörü ile,

"If a society does not march towards its goal with all its women and men together, it is not scientifically possible for such a country to develop and civilized."

Let Woman Soar! Kadın Yükselsin!
... Turkey Soars | Türkiye Yükselir!

"Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümese ilerlemesi ve medenileşmesine bilimsel olarak imkân yoktur."

~Gazi Mustafa Kemal (Konya, 29.3.1923)

hava ve uzay endüstrilerinde toplumsal cinsiyet dengesini geliştirme çabalarının artarak geliştirilmesi bir Cumhuriyet vatandaşının temel görevi ve deneyimlemekte olduğumuz salgının da altını (burunu) çizerek öğrettiği bir gereklilik olduğu aşikârdır; fark edilip gereğinin yapılmasını dilerim.

Kaynakça :

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü [Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme Komisyonu](#) (SHGM-TCDGK)

"Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme" ilişkili CE® Web sitesi sayfaları:

["Havacılık & Uzay Endüstrilerinde Kadın"](#)

["Uçakla Uçan İlk Türk Kadını & Öncü Türk Havacı Kadınları"](#)

["Bu Coğrafyada Havacı Kadın Olmak..."](#)

["Dünya Havacı Kadınlar Haftası \(WOAW\)"](#)

"Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme" ilişkili CE® FaceBook sayfası:

["CAN'CA Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme"](#)

● Yaşasın Türk Tayyareciliği! ●